

ВОЛОДИМИР БІЛІНСЬКИЙ

КРАЇНА МОКСЕЛЬ, або МОСКОВІЯ

Роман-дослідження

У трьох книгах

Книга друга

2-ге видання, виправлене і доповнене

УДК 82-311.6
ББК 84-4
Б 61

Обкладинку книжки скомпоновано
на основі картини І. Глазунова «Іван Грозний»

Білінський Володимир

Б 61 Країна Моксель, або Московія : роман-дослідження :
у 3 кн. Кн. 2 / Володимир Білінський. — 2-ге вид., виправл.
і доповн. — Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. — 320 с.

ISBN 978-966-10-4194-2

У книзі на основі давніх літописних джерел досліджено історичні корені Російської імперії, доведено факти становлення та розвитку московитів як народу на базі давнього фінського етносу.

УДК 82-311.6
ББК 84-4

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-4194-2

© Білінський В.Б., текст, 2015
© Навчальна книга–Богдан, 2015

*Моїй коханій дружині
Любові Сергіївні – присвячую.*

Автор

ПЕРЕДМОВА

Після виходу першої книги двотомника до автора роману-дослідження звернулося багато читачів із проханням виокремити і з'ясувати поняття народу та країни Моксель. Зважаючи на це, другий том книги автор повністю присвятив цьому важливому питанню. Позаяк і сам збирався про те писати.

Продовжуючи розпочату в першій книзі тему про народ і країну Моксель, ми часто повертатимемося до першопочатків появи цього народу, його історичних коренів. Постараємося бодай почасти заповнити прогалину, яку свідомо залишила, покривши її вигадками й облудою, російська історична наука. Велетенський парадокс підкинула нам шовіністична влада Російської імперії: мовляв, московити, яких пізніше возвеличили у великоросів, — цілком слов'янський етнос. І не просто слов'янський, а вищий за інтелектом та давністю історичних коренів. Брехня найвищої проби! Усе виконано в істинно романовському (катерининському) дусі, «доведено» найкращими російськими дореволюційними істориками.

Ось якою їхня концепція є насправді, якщо висловити її стисло: «Великій державі — велике минуле, великим правителям — великих попередників». Тому коли слов'янський етнос на початку XVIII століття виявився без великих «державних продовжувачів», то й був, ясна річ, «остаточно поцу-

плений» володарями «змужнілої» країни Моксель, як «те, що погано лежало», «не мало власника». Династії Романових, яка почалася зі служника-мерянина Кобили, знадобилося велике слов'янське минуле Київської держави. І теорія про слов'янське походження Московії була «історично обґрунтована».

Але парадокс полягає в тому, що на території «споконвічної російської землі» — сучасних Московської, Володимирської, Ярославської, Івановської, Костромської, Тверської, Рязанської областей — здавна проживали фінські племена: *меря, мурома, мещера*, весь і т. д. Тобто Московське князівство виникло й розвинулося на базі фінського етносу.

Ще в VI столітті цю істину засвідчив готський історик Йордан, про що нагадує Велика Радянська Енциклопедія (третє видання). Я не цитуватиму тут підтвердження, бо вже виклав їх у першому томі книги.

Найдавніші київські літописи нагадують, що саме ці племена проживали на землі майбутньої Московії також у IX–XII століттях. Великий мандрівник Вільгельм де Рубрук, побувавши у ставці хана Сартака 1253 року, підтвердив цю думку, вказавши, що на північ від сучасного міста Липецька, між Доном і Волгою, проживали тільки «два роди людей, а саме: Моксель... і Мердиніс».

Сучасник Катерини II історик Іван Болтін, який гостро сприймав будь-який замах на «велич російської історії», небережно бовкнув, що *меряни* проживали на своїй історичній землі аж до навали татар хана Батия на країну Моксель, або так звану ростовсько-суздальську землю, а *мурома* «вся перетворилася на росіян». Мовляв, ось так — взяла та й перетворилася». Геть уся!

Але що цікаво: навіть у часи, коли «підводилася основна історична база» під слов'янське походження Московії, археолог граф Олексій Сергійович Уваров, провівши розкопки 7729 курганів у колишніх Московській, Володимирській, Ярославській, Костромській, Рязанській губерніях, установив, що ті кургани належали виключно *мерянському* (фін-

ському) етносу VIII–XII століть. Були розриті кургани цього ж етносу наступних віків, аж до XVI століття. Граф О.С. Уваров, підсумувавши матеріал досліджень, у 1872 році видав книгу «Меряни та їхній побут за курганними розкопками». Широкоформатна книга має 215 сторінок, на 82 із яких містяться таблиці археологічних знахідок у курганах.

Я не розповідатиму про тисячі знайдених кістяків *мерян*.

Слов'янського духу на землі Московії у ті віки «не чути». Але про те поговоримо окремо.

Вище ми згадували про романовську концепцію російської історії. Паралельно з головними постулатами тієї концепції існували допоміжні: про «богообраний народ», «російський патріотизм», «російський національний характер», «широку російську душу» та інші. Читачі мають знати: всі оті постулати необхідно було не тільки вигадати, а й дуже довго, завзято й примусово насаджувати. І деспотична імперська влада не лише насаджувала подібні «сказання», а й заохочувала до плагіату і вимислів національну еліту, власну науку та літературу. Адже не дарма Андрій Тимофійович Болотов у своїй книзі «Життя і пригоди Андрія Болотова, описані ним самим для своїх нащадків» зауважив: «Імовірно про Катерину (імператрицю. — В.Б.) можна сказати, що саме вона започаткувала жанр псевдомемуарів». Ці слова, мовлені 200 років тому, спонукають до роздумів.

Не пояснюватимемо знову, навіщо вдавалися до таких маніпуляцій, навіщо запускалися брехня і вимисли в російську історичну науку, в російську літературу, нарешті, в уми московитів. Створювалася жорстока імперія, створювалася із звичайних простолюдинів нова династія Романових-Кобиліних, і необхідно було підвести її під статус «богобраної» та «величної». А в тоталітарній державі, якою завжди була Російська імперія, проробляти таке було зовсім нескладно. Тим паче, що до цих дій була залучена Російська православна церква. Її навіть було призначено очолити процес фальсифікації. А за всіма цими діями спостерігала, насолоджуючись всевладдям, державна і церковна потрійна цензура.

Усі визначні російські історики минулого: Лизлов, Татищев, Болтін, Карамзін, Соловйов, Ключевський та інші — були істориками російської династії Романових. Вони служили єдиній меті — возвеличити імперію та її династію. І непогано з цим упоралися. «Непогано», бо все ж таки припустилися істотних грубих помилок, що цілком зрозуміло. Адже процес «творення» російської історії, «впровадження» вимислів, «правка» старого матеріалу, «уточнення» викладеного, «заперечення» сумнівного — усе це відбувалося одночасно. Через це в матеріал почасти привносили масу суперечностей, казусів, а нерідко елементарного безглуздя. Кожне нове покоління істориків бачило глупство, хапалося за голови і обережно, або ж відкрито, з погордою, намагалося «пояснювати, зачищати, уточнювати, спростовувати, поліпшувати» попередній матеріал. На дуже багато подібних діянь натрапимо на сторінках книги. Дивуватися не варто.

Може виникнути дуже доречне запитання: як же викладали історичне минуле Російської імперії за радянської влади? Адже сама радянська влада спростовувала багато царських постулатів. Здавалось би, більшовицька ідеологія, згідно з якою «кожна кухарка може управляти державою», повністю суперечить ідеї: «великим правителям — великих попередників».

Але весь парадокс, а можливо, великий секрет, російської історії полягає в тому, що в ній усе приживається. Більшовики нічого змінювати не стали. Усі романовські вигадки залишилися. Десь поруч із ними прилаштувалася й «ленінська кухарка». Романовська концепція російської історії збереглася і за більшовиків. Саме її ми вивчали свого часу, а Росія вивчає й проповідує донині.

Більшовики лише підкоригували романовську концепцію: подекуди підмазали, подекуди підфарбували, в інших місцях підсилили або послабили акценти, ще в інших — доточили шматок червоної ганчірки, але саму ідеологію викладу залишили такою, якою вона й була. Адже саме в основі тієї романовської концепції закладені такі поняття, як

«російський патріотизм», «споконвічна російська земля», «звідки взялася й походить Москва та Московія», «російська доблесть» тощо. Без цих понять Російська імперія існувати не може.

За царату в імперії вивчалися «велике XVIII століття» та «твори Катерини II». То були обов'язкові дисципліни. Більшовики лише «пропустили» праці Катерини II, але виключно за тією ж методою, з усе тим же проімперським духом узялися вивчати відповідні твори О.С. Пушкіна. Сучасна так звана демократична Росія поєднала одне з другим.

Ми повинні розуміти: Росія завжди була тоталітарною державою. І навіть сучасна Росія є так само тоталітарною імперією. Згадайте, як жорстоко був розстріляний тамтешній парламент, як цинічно були закриті й розігнані телеканали НТВ і ТВ-6. Я вже не кажу про геноцид чеченського народу. Дух Романових і сьогодні панує в Російській державі.

У другому томі нашої книги ми повернемося до коренів становлення російського народу, його первісних джерел; звернемо увагу на літописи, поглянемо, які в них вносили зміни; торкнемося археології; нарешті, спробуємо розкрити великі таємниці імперії, так ретельно захищені по архівах. Можливо, не зуміємо розшифрувати все, але дещо таки витягнемо на світ Божий і спровокуємо подальші пошуки.

Настав час зруйнувати брехливу романовську концепцію російської історичної науки.

Частина перша

МОКСЕЛЬ: МЕРЯ — МОРДВА — МОСКОВИТИ

1

Скільки відкупного дала б російська історія і як вільно почувалася б вона нині, якби не існувало наукових праць великого археолога XIX століття графа Олексія Сергійовича Уварова! Видатний археолог О.С. Уваров своїми роботами підірвав зсередини міфи і вигадки про слов'янське походження ростовсько-суздальської землі та Московського князівства. Його дослідження поховали шовіністичну облуду, загнали в цей міф смертельний осиковий кілок. Хоча слід мати на увазі, що ні сам О.С. Уваров, ні його соратники ніколи відкрито нічого подібного не говорили. Та й не могли говорити — з відомих причин.

*Уваров Олексій
Сергійович*

Я часто задумувався: навіщо граф написав цю видатну працю — «Меряни та їхній побут за курганними розкопками»? Чому О.С. Уваров не спотворив, не додав до досліджень «доважку брехні», відверто не набрехав, не започаткував що-небудь своє до ідеї про слов'янське минуле москвитів, а послуговувався лише тим, що вже було запущено до нього? І дійшов висновку: сприяли тому дві головні причини.

Перша: в середині XIX століття ще не існувало потреби в до-

казах слов'янського походження Московії. Не було й людей, які б заперечували брехливу ідею. А з огляду на жорстокий деспотичний режим та всевидющу цензуру, протилежні думки не могли побачити світ. При цьому думки істориків європейських країн ігнорувалися й не доводилися до освіченої спільноти імперії. А російська громадськість правди й не сприймала, зачарована шовіністичною ідеєю «про богообразний народ». Простий же люд до середини ХІХ століття був поголовно запроторений у звичайне рабство — кріпацтво.

І друга причина: походження роду Уварових. Зверніть увагу: то був не звичайний аматор, який шукав пригод і вдався до розкопок стародавніх курганів. Ні! То був великий учений ХІХ століття, сам по собі видатна особистість свого часу. Коротенько простежимо, звідки з'явився рід Уварових у Московії і як служив Московській імперії. Читачі, напевно, пам'ятають, як професор Л.М. Гумільов писав «про виходи до Московії» татарських мурз та звичайних аскерів із Золотої Орди, як їм присвоювали князівські й боярські звання. Саме таким чином у ХІV столітті в Московії з'явився мурза Мінчан Касаєв. Звернімося до російського історичного джерела: «Уварови, російські дворяни, походять від мурзи Мінчака Касаєва, по хрещенні названого Симеоном, який приїхав із Золотої Орди до великого князя Василя Димитрієвича (1389–1402)... Мав дітей: Давида, Злобу, Оркана (Оринку), Увара... Від них пішли: Давидови, Мінчакови, Злобіни, Орешкіни, а від Увара — Уварови» [1].

Один лише виходець із Золотої Орди — мурза Мінчак Касаєв дав московитам п'ять титулованих дворянських родів. А таких за сотні років було десятки тисяч. І одружувалися мурзи й аскери не з вигаданими слов'янками, а зі звичайними мерянками. І це також правда.

Золотоординський рід Уварових чесно й віддано служив Московії багато сотень років. Для прикладу згадаю про батька нашого археолога. Граф Сергій Семенович Уваров з 1818 до 1855 року був президентом Російської Академії наук, опублікував низку наукових праць із давньогрецької літератури й археології; з 1833 до 1849 року працював у Кабінеті Міні-

*Уваров Сергій
Семенович*

стрів імперії — міністром народної освіти. Саме міністр Сергій Семенович Уваров висунув знамениту проімперську формулу: «православ'я, самодержавство, народність». Тільки, будь ласка, не подумайте, що граф С.С. Уваров під «народністю» розумів звичайних рабів-кріпаків. Аж ніяк! Народом в імперії був сам граф і подібні до нього.

Син міністра й президента Академії наук імперії — Олексій Сергійович Уваров виріс у високоосвіченій родині, одержав

вищу, навіть за сучасними мірками, освіту — закінчив Петербурзький університет, після чого продовжив навчання в університетах Берліна і Гейдельберга; кілька років вивчав в Італії візантійське мистецтво. А пізніше: «присвячує себе дослідженню російських... старожитностей, причому незабаром займає одне із перших місць серед російських археологів: робить численні розкопки на чималі власні кошти... видає низку цінних і першокласних творів та монографій... У 1864 р. переселяється до Москви, де засновує московське археологічне товариство, в якому аж до своєї смерті обіймає посаду голови, організує археологічні з'їзди, дослідження старожитностей при російських монастирях... Є одним із засновників Московського Історичного Музею» [2, с. 711].

Олексій Сергійович Уваров дбав про якість археологічної науки. З його ініціативи призначалося керівництво для розкопок курганів і наукового пошуку. За його пропозицією були досліджені кургани кривичів, городища сіверян і старожитності тверської Карелії...» [3, с. 418-419].

Тобто, в особі О.С. Уварова ми маємо справу практично з родоначальником російської наукової археології.

Сподіваюся, читачі не забули, що другою причиною, яка дозволила графові О.С. Уварову написати видатну працю «Меряни та їхній побут за курганними розкопками», став його родовід. Саме тюркське (золотоординське) коріння династії Уварових заклало в їхню свідомість байдужість до вигаданого російського слов'янства. Династія Уварових пишалася своїм тюркським походженням. А висока європейська освіта, яка спиралася на тюркську самосвідомість, спонукала питання історичної правди ставити вище за слов'янську міфологію.

Ось чому побачило світ відносно чесне дослідження. При цьому необхідно враховувати, що граф О.С. Уваров, навіть за свого незалежного становища й волелюбності, не міг виходити за визначені Катериною II рамки так званого «слов'янського походження Московії та московитів». Як побачимо далі, він і не виходив за визначені рамки. Однак у цьому розділі не станемо посилатись на свідоме замовчування О.С. Уваровим окремих брехливих вимислів. Він усе-таки багатьма облудними байками користувався. Та й імперська цензура ніколи б не дозволила навіть графові О.С. Уварову відкрито спростовувати міфічні «основи імперії».

Через те ми не станемо в цьому розділі акцентувати увагу на помилках археолога, а детально вивчимо саму працю «Меряни та їхній побут за курганними розкопками». А вже далі подивимось, як заповзято кинулися деякі російські історики й археологи (через півсотні років) підправляти, а то й спотворювати великого археолога, його наукові дослідження. Вони, укотре вже, стали мудрі «по шкоді».

Простежмо, як з'явилися ці чудові дослідження графа О.С. Уварова. Ось що він пише у своїй праці «Меряни та їхній побут за курганними розкопками»:

«У 1850 році колишній міністр внутрішніх справ граф Л.А. Перовський... запропонував мені дослідити ґрунт Новгород і його околиць. Але, знаючи, що в Новгороді та Новгородській губернії досить часто й раніше проводилися розкопки, не завжди вдалі, я подав графові Перовському думку почати дослідження в Суздалі й біля Суздаля, на місцево-

сті, ніколи ще не дослідженій... Граф Перовський прийняв цю пропозицію і навесні 1851 року відправив мене в Суздаль, щоб розпочати роботи. Відтоді до 1854 року, впродовж чотирьох років, було здійснено археологічні пошуки в повітах: Суздальському, Володимирському, Юрїївському, Переславському і Ростовському. Кількість розритих тут місцевостей і курганів була настільки велика, що загальний висновок із цих студій подав нам напрочуд цікаві й доволі точні матеріали як про первісне місце перебування народу *мері*, так і про звичаї, домашній побут і торгіві зносини цього народу...

Усього досліджено протягом чотирьох років 163 місцевості й розрито 7729 курганів» [4, с. 1].

Зверніть увагу на деякі факти, на яких наголошує археолог. По-перше, на місцевостях, де працював О.С. Уваров, ніхто до нього розкопок не робив, тобто знайдені там першоджерела були ним першим і виявлені. По-друге. О.С. Уваров провів розкопки найголовніших політичних центрів так званої ростовсько-суздальської землі, як-от: Ростова, Суздаль, Володимира, Юр'єва, Переславля, а його колеги — Муром, Коломни, Москви, Рязані, Можайска, Твері, Костроми, Ярославля, Галича-Мерського та інших. Щодо тих земель, де не робив розкопок він особисто або його помічник, археолог Павло Степанович Савельєв, О.С. Уваров для видання книги використав археологічний матеріал своїх сучасників. Що дуже важливо — вони ще не фальшували матеріал заради так званого «московського слов'янства». То були археологи 30–50-х років ХІХ століття. Згодом ми назвемо тих археологів і їхні роботи.

І нарешті, по-третє: досліджуючи величезний археологічний матеріал, як свій, так і запозичений, граф О.С. Уваров установив, що всі поселення і землі були виключно «місцями проживання й перебування народу *Мері*». Археолог чітко зафіксував проживання *мері* на тій землі, починаючи з VI–VII і аж до XVI століття. Про подальший період проживання він промовчав, хоча й підтвердив багатьма фактами.

На початку книги О.С. Уварова, між сторінками 8 і 9, вміщена «Карта Мерянської землі за Археологічними і Філологічними дослідженнями. Складена гр. Уваровим».

Карта також є унікальним матеріалом, як і сама книга, тому що включає в «Мерянську землю», яка простягається від Галича-Мерського, Костроми та Ярославля до Калуги, Кашири і Рязані, всі найдавніші центри країни Моксель, такі як: Торжок, Твер, Клин, Москва, Переславль, Ростов, Юр'єв, Суздаль, Володимир, Коломна та ін.

На тій карті граф допустив єдиний недогляд, позначивши тільки міста: Галич-Мерський, Ростов, Суздаль і Муром. Забувши вказати інші. Але «Мерянська земля» дуже чітко окреслена лініями, на неї нанесені ріки та озера, так що відновити недогляд графа було нескладно.

«Проведені пошуки цілковито підтвердили... свідчення літописця: «а на Ростовському озері *Меря*, а на Клещині озері *Меря* ж»... Цими короткими словами позначені дві головні місцевості (Клещино або Переяславське озеро та Ростовське озеро), навколо яких переважно зосереджувалися перші житла *мерян* і звідки згодом *меряни* вийшли, поширюючи свої території. Для зростаючої кількості народу простір, зайнятий навколо озер, був недостатнім, та й інші причини, як, наприклад, торгівля, спонукали до заснування нових поселень уздовж за течією великих рік» [4, с. 2].

Пов'язавши свої дослідження зі стародавнім літописом, археолог показав древній мерянський народ не у звичайній російській консервації, як завжди його трактували московські «державні історики», а саме в життєвій динаміці. Тобто *меря*, за багато сотень років розвитку, не сиділа на одному вузькому місці, а, у зв'язку з великим приростом населення, постійно розширювала межі проживання. Вона розширювала свої володіння не лише на північ і схід, але частіше на захід і південь, у місця, більш сприятливі для життя. Не варто забувати, що сусідами *мері* були родинні племена фінського етносу, які розмовляли близькими наріччями.

Якщо подивитися на розташування Ростовського і Переяславського озер, то побачимо, що сама їхня географія

